

Asya'nın bahtının miftahı meşveret ve şûradır

Bediüzzaman Said Nursî

Bir mu'cize-i Peygamberîdir (a.s.m.) ve bu millet-i mazlûmeye bir inayet-i İlahîdir. Ve cemiyet-i milliyenin niyet-i halisanesinin bir kerame-tidir ki, bu maden-i saadet ve hürriyet olan Şeriat dairesindeki ittihad-ı kulûb ve muhabbet-i millî elimize meccanen girdi. Milet-i saire milyonlarla cevahir-i nüfus feda etmekle kazandılar. Ölmüş olan hissiyat ve âmâl ve müyülât-ı âliye-i milliyemizi ve ahlâk-ı hasene-i İslâmiyemizi bu küre-i arz denilen (cezbe tutmuş Mevlevî gibi) meczub cevvalin simâhında tanin-en-daz ve umum milleti sürur ile bir garip ihtizaza getiren sedâ-yı hürriyet ve adalet nefh-i sûr-u İsrâfil gibi hayatlandırıyor.

Sakın, ey ihvan-ı vatan! Sefahetlerle ve dinde lâubaliliklerle tekrar öldürmeyiniz. Ve bütün efkâr-ı fâsideye ve ahlâk-ı rezileye ve desais-i şeytaniyeye ve tabasbusâta karşı Şeriat-ı Garra üzerine müesses olan kanun-u esasi Azrail hükmüne geçti. Onları öldürdü.

Ey hamiyetli ihvan-ı vatan! İsrâfât ve hilaf-ı Şeriat ve lezaiz-i nâmeşrua ile tekrar ihya etmeyiniz. Demek şimdiye kadar mezarda idik. Çürüyorduk. Şimdi bu ittihad-ı millet ve Meşrutiyet ile rahm-ı madere geçtik. Neşv ü nema bulacağız. Yüz bu kadar sene geri kaldığımız mesafe-i terakkiden, inşaallah, mu'cize-i Peygamberî (a.s.m.) ile şimendifer-i kanun-u şer'iyeye esasiyeye amelen ve burak-ı meşveret-i şer'iyeye fikren bineceğiz. Bu vah-şetengiz sahra-yı kebirî zaman-ı kasırada tekemmül-ü mebadi cihetiyle tayyetmekle beraber, milel-i mütemeddine ile omuz omuza müsabaka ede-

Meşrûtiyet
hükümete
düştüğü vakit,
fıkr-i hürriyet
meşrûtiyeti her
vecihle uyandırır.
Her nevide, her
taifede onun
sanatına ait bir
nevi meşrûtiyeti
tevlid eder.
Hatta ulemada,
medariste,
talebede bir nevi
meşrûtiyeti intac
eder.

ceğiz. Zira onlar kah öküz arabasına binmişler, yola gitmişler; biz birden bire şimendifer ve balon gibi mebadiye bineceğiz, geçeceğiz. Belki câmi-i ahlâk-ı hasene olan hakikat-i İslâmiyenin ve istidad-ı fitrînin, feyz-i îmânın ve şiddet-i cû'un hazma verdiği teshil yardımı ile fersah fersah geçeceğiz. Nasıl ki vaktiyle geçmiştik.

Beyanat ve Tenvirler s. 28.

Sual: "Meşrûtiyeti pekçok i'zam ediyorsun. Eskide rey-i vahid idi, milletten sual yok idi; şimdi meşverettir, milletten sual edilir. Millet, 'Ne için?' der; ona, 'Ne istersin?' denilir, işte bu kadar. Daha nedir, o kadar ilaveyi takıyorsun?"

Cevap: Zaten şu nokta bütün cevaplarımı tazammun etmiş. Zîra meşrûtiyet hükümete düştüğü vakit, fıkr-i hürriyet meşrûtiyeti her vecihle uyandırır. Her nevide, her taifede onun sanatına ait bir nevi meşrûtiyeti tevlid eder. Hatta ulemada, medariste, talebede bir nevi meşrûtiyeti intac eder. Evet, her taifeye ona mahsus bir meşrûtiyet, bir teceddüt ilham olunuyor. İşte, şu arkasın-da şems-i saadeti telvih eden ve temayül ve incizap ve imtizaca yüz tutan lemeat-ı meşverettir ki, bana meşrûtiyet hükümetini bu kadar sevdirmiştir. Bence taklidin temelini atıp, ihtilafâtı çıkarmakla Mütezile, Cebriye, Mürcie, Mücessime gibi dalâlet fırkalarını İslâmiyetten intac eden mesail-i dîniyedeki istibdad-ı ilmîdir ve nefsül'-emirde mukayyed olan şeyde itlaktır.

Beyanat ve Tenvirler s. 35.

Hem de Meşrutiyet-i meşrûa denilen dünyada beşer saadetinin bir sebebi ve hâkimiyet-i milliyeyi temin ile makina-i hayatın buharı olan hürriyetteki irade-i cüz'iyeyi, istibdat ve tahak-kümün belasından kurtaran meşveret-i şer'iyenin mayesile mayalandıran, Meşrutiyet-i meşrûa sizi herkes gibi imtihana davet ediyor ki, sinn-i rüşde bülûğunuzu ve vasiye adem-i ihtiyacınızı görmek istiyor. İmtihana hazırlanınız. Mevcudiyetinizi ittihatla gösteriniz ve hamiyet-i diniye-i millî ile fikir ve vicdan-ı şahsiyenizi milletin kalb ve akl-ı müştereki gibi gösteriniz. Yoksa, sıfır çekecek ve şehadetname-i hürriyeti elinize vermeyecektir.

Evet, mazinin sahralarında keşmekeşliğinize sebebiyet veren herbirinizdeki meylül'-ağalık ve fıkr-i hodserane ve enaniyet, şimdi istikbalin saadet saray-ı medeniyetinde fıkr-i icada ve teşebbüs-ü şahsiyeye ve fıkr-i hürriyete inkılab edecektir, inşaallah.

Beyanat ve Tenvirler s. 51.

Herkesin şevkini kıran ve neşesini kaçırın ve ağrazlar ve tarafdarlıklar hissinu uyandıran ve sebep-i tefrika olan ırkçılık cemiyat-ı âvâmiyeyi teşkiline sebebiyet veren ve ismi meşrûtiyet ve mânâsı istibdat olan ve İttihad ve Terakki ismini de lekedar eden buradaki şube-i müstebidâ-neye muhalefet ettim. Herkesin bir fıkrî var. İşte sulh-u umumî, afv-ı umumî ve ref'-i imtiyaz lazım. Ta ki, biri bir imtiyaz ile başkasına haşerat nazarıyla bak-

makla nifak çıkmasın. Fahr olmasın! Derim, biz ki hakikî Müslümanız; aldanırız, fakat aldatmayız. Bir hayat için yalana tenezzül etmeyiz. Zira biliyoruz ki, Fakat, meşrû, hakikî meşrûtiyetin müsemmasına ahd ü peyman ettiğimden, istibdat ne şekilde olursa olsun, meşrûtiyet libası giysin ve ismini taksın; rast gelsem sille vuracağım. Fikrimce meşrûtiyetin düşmanı; meşrûtiyeti gaddar, çirkin ve hilaf-ı Şeriat göstermekle meşveretin de düşmanlarını çok edenlerdir. "Tebeddül-ü esma ile hakaik tebeddül etmez."

Divan-ı Harb-i Örfî, ss. 39-40.

Sual: "Meclis-i Mebusanda Hıristiyanlar, Yahudiler vardır; onların reylerinin Şeriatta ne kıymeti vardır?"

Cevap: Evvela, meşverette hüküm ekserindir. Ekser ise, Müslümandır, altmıştan fazla ulemadır. Mebus hürdür, hiçbir tesir altında olmamak gerektir. Demek, hakim İslamdır.

Beyanat ve Tenvirler s. 84.

Cumhuriyet ki, adalet ve meşveret ve kanunda inhisar-ı kuvvetten ibarettir. On üç asır evvel şeriat-ı garrâ teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, din-i İslâma büyük bir cinayettir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa, istibdat tevzi olunmuş olur. Hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da mârifet-i tam ve medeniyet-i âm veya hut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümferma olacaktır.

Divan-ı Harb-i Örfî, s.65

Ey hamiyetli ebnâ-yı vatan! Cemiyet-i millî ruhlarını feda etmekle sadetimize yol açtılar. Biz de, bazı lezaizimizi terk ile onlara yardım edeceğiz. Zira o sofrayı nimete beraber oturuyoruz. Efkâr-ı fâside sahibi, yani hürriyet altında istibdadı ve mezalimi arzu edenler, mevt-i ebediye mazhar olan ve zaman-ı mazinin çukurunda medfun olan istibdâdâtı veya yahut seyl-i hurûşân-ı zaman içinde yuvarlanmış olan mezalimi, bir daha temaşa etmemek için, tarih-i hayat-ı hürriyetin beyanıyla, mazi ve hal meyanında delinmez bir sedd-i âhenin çekmek istiyorum. Şöyle ki: Bu inkılâp, doğurduğu hürriyeti, eğer meşveret-i şer'iyenin terbiyesine verse, bu milletin eski satvet ve kuvvetini ihyâ edecektir. Eğer vebâ-yı âğraz-ı şahsiyeye müsadif olsa, istibdad-ı mutlaka dönecek, o çocuk ölecek. Hürriyet tam zamanında doğdu. Ahval ve ilcaat-ı zaman tam terbiyesine hizmet ister. Sun'î ve ihtiyarî değil; ta ki, çok külfete muhtaç olsun. Eski zaman gibi bu kadar taziyekatin tesiriyle me'yusiyet ve mahv olmak şanından olmayan hamiyet-i İslâmiye o kadar galeyana gelmiş ki, güya hürriyet rahm-ı maderde tek mil yaşa kadar gelmiş. Kademnihâde-i saha-i vücut olduğu anda hükümfermalığını ilan ve hiçbir müsademâta karşı tezelzüle ve delmeye uğramayacak bir sedd-i ahenin gibi veya hut taht-ı Belkâsı gibi "Beş Hakaik-ı Sabite" üzerine teessüs edecek.

Divan-ı Harb-i Örfî, s.80

Cumhuriyet ki, adalet ve meşveret ve kanunda inhisar-ı kuvvetten ibarettir. On üç asır evvel şeriat-ı garrâ teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, din-i İslâma büyük bir cinayettir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa, istibdat tevzi olunmuş olur.

Hürriyet-i şer'îye
ile meşveret-i
meşrua, hakikî
milliyetimizin
hâkimiyetini
gösterdi. Hakikî
milliyetimizin
esas, ruhu ise
İslâmiyettir.
Ve Hilâfet-i
Osmaniye ve
Türk Ordusunun
o milliyete
bayraktarlığı
itibarıyla,
o İslâmiyet
milliyetinin
sadeği ve kalesi
hükümünde Arap
ve Türk hakikî
iki kardeş, o
kale-i kudsiyenin
nöbetarlarıdır.

BEŞİNCİ KELİME: Meşveret-i şer'iyeden aldığım ders budur: Şu zamanda bir adamın bir günahı, bir kalmıyor. Bazan büyür, sirayet eder, yüz olur. Bir tek hasene bazan bir kalmıyor. Belki bazan binler dereceye terakki ediyor. Bunun sırr-ı hikmeti şudur:

Hürriyet-i şer'îye ile meşveret-i meşrua, hakikî milliyetimizin hâkimiyetini gösterdi. Hakikî milliyetimizin esas, ruhu ise İslâmiyettir. Ve Hilâfet-i Osmaniye ve Türk Ordusunun o milliyete bayraktarlığı itibarıyla, o İslâmiyet milliyetinin sadeği ve kalesi hükümünde Arap ve Türk hakikî iki kardeş, o kale-i kudsiyenin nöbetarlarıdır.

İşte, bu kudsi milliyetin rabitasıyla, umum ehl-i İslâm bir tek aşiret hükümüne geçiyor. Aşiretin efradı gibi, İslâm taifeleri de birbirine uhuvvet-i İslâmiye ile mürtebit ve alâkadar olur. Birbirine mânen -lüzum olsa mad-detent- yardım eder. Güya bütün İslâm taifeleri bir silsile-i nuraniye ile birbirine bağlıdır.

Nasıl ki bir aşiretin bir ferdi bir cinayet işlese, o aşiretin bütün efradı, o aşiretin düşmanı olan başka aşiretin nazarında müttehem olur. Güya her bir fert o cinayeti işlemiş gibi, o düşman aşiret onlara düşman olur. O tek cinayet, binler cinayet hükümüne geçer. Eğer o aşiretin bir ferdi, o aşiretin mahiyetine temas eden medar-ı iftihar bir iyilik yapsa, o aşiretin bütün efradı onunla iftihar eder. Güya her bir adam, aşirette o iyiliği yapmış gibi iftihar eder.

İşte bu mezkûr hakikat içindir ki, bu zamanda, hususan kırk-elli sene sonra, seyyie, fenalık işleyenin üstünde kalmaz. Belki milyonlar nüfus-u İslâmiyenin hukuklarına tecavüz olur. Kırk-elli sene sonra çok misalleri görülecek.

Ey bu sözlerimi dinleyen bu Cami-i Emevîdeki kardeşler ve kırk-elli sene sonra âlem-i İslâm camiindeki ihvân-ı Müslimîn! “Biz zarar vermiyoruz, fakat menfaat vermeye iktidarımız yok. Onun için mazuruz” diye böyle özür beyan etmeyiniz. Bu özrünüz kabul değil. Tembelliğiniz ve neme lâzım deyip çalışmamanız ve ittihad-ı İslâm ile, milliyet-i hakikiye-i İslâmiye ile gayrete gelmediğiniz, sizler için gayet büyük bir zarar ve bir haksızlıktır.

İşte, seyyie böyle binlere çıktığı gibi, bu zamanda hasene-yani İslâmiyetin kudsiyetine temas eden iyilik- yalnız işleyene münhasır kalmaz. Belki o hasene, milyonlar ehl-i imana mânen fayda verebilir. Hayat-ı mâneviye ve maddîyesinin rabitasına kuvvet verebilir. Onun için, neme lâzım deyip kendini tembellik döşegine atmak zamanı değil!

Hutbe-i Şamiye, s. 59.

Meşrutiyet ve kanun-u esasî; hakikî adalet ve meşveret-i şer'iyeden ibarettir.

Geçen sene bidayet-i hürriyette elli-altmış telgraf umum şark aşiretlerine sadaret vasıtasıyla çektim. Meali şu idi:

“Meşrutiyet ve kanun-u esasî işittiğiniz mesele ise; hakikî adalet ve meşveret-i şer'iyeden ibarettir. Hüsn-ü telâkki ediniz, muhafazasına ça-

lışınız. Zira dünyevî saadetimiz meşrutiyettedir. Ve istibdattan herkesten ziyade biz zarardideyiz.”

Her yerden bu telgrafların cevabı müspet ve güzel olarak geldi. Demek vilayat-ı şarkiyeyi tenbih ettim, gafil bırakmadım; ta yeni bir istibdat onların gafletinden istifade etmesin. Neme lazım demediğimden cinayet işledim ki, bu mahkemeye girdim.

Tarihçe-i Hayat, s. 56

Ey Mebusan! Uzunluğu ile beraber gayet müciz birtek cümle söyleyeceğim. Dikkat ediniz, zira itnâbında îcaz var. Şöyle ki:

Cumhuriyet ve demokrat manasındaki meşrutiyet ve kanun-u esasî denilen adalet ve meşveret ve kanunda cem-i kuvvet, bu ünvan ile beraber, asıl mâlik-i hakikî ve sahib-i ünvan-ı muhteşem olan;

Ve müessir ve adalet-i mahzâyı mutazammın bulunan ve nokta-i istinadımızı temin eden;

Ve meşrutiyeti ve cumhuriyeti bir esas-ı metine istinad ettiren;

Ve evham ve şükûk sahibini varta-i hayretten kurtaran;

Ve istikbal ve âhiretimizi tekeffül eden;

Ve menafi-i umumiye olan hukukullahı izinsiz tasarruftan sizi tahlis eden;

Ve hayat-ı milliyemizi muhafaza eden;

Ve umum ezhanı manyetizmalandıran;

Ve ecanibe karşı metanetimizi ve kemalimizi ve mevcudiyetimizi gösteren;

Ve sizi muahaze-i dünyeviye ve uhreviyeden kurtaran;

Ve maksat ve neticede ittihad-ı umumîyi tesis eden;

Ve o ittihadın ruhu olan efkâr-ı âmmeyi tevlid eden;

Ve çürük mesâvi-i medeniyeti hudud-u hürriyet ve medeniyetimize girmekten yasak eden;

Ve bizi Avrupa dilencilüğinden kurtaran;

Ve geri kaldığımız uzun mesafe-i terakkiyi sırr-ı i'câza binaen, bir zaman-ı kasırda tayyettiren;

Ve Arap ve Turan ve İran ve Sâmileri, yani beraber olanları tevhid ederek az zaman içinde bize bir büyük kıymet verdiren;

Ve şahs-ı mânevi-i hükümeti Müslüman gösteren;

Ve kanun-u esasînin ruhunu ve on birinci maddeyi muhafaza ile sizi hisn-ı yeminden (yemin bozmaktan) kurtaran;

Ve Avrupa'nın eski zann-ı fasidlerini tekzip eden;

Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmin hâtemül-Enbiya ve şariatının ebedî olduğunu tasdik ettiren;

Cumhuriyet ve demokrat manasındaki meşrutiyet ve kanun-u esasî denilen adalet ve meşveret ve kanunda cem-i kuvvet, bu ünvan ile beraber, asıl mâlik-i hakikî ve sahib-i ünvan-ı muhteşem olan

Meşrûtiyet “ve işlerde onlarla istişare et. (Âl-i İmran Sûresi: 159.); “Onların aralarındaki işleri istişare iledir. (Şûra Sûresi: 38.)” ayet-i kerîmelerinin tecellîsidir ve meşveret-i şer’iyedir. O vücud-u nûranînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi marifettir, lisanı muhabbettir, aklı kanundur, şahıs değildir.

Ve muharrib-i medeniyet olan ve anarşiliğe yol açan dinsizliğe karşı set çeken;

Ve zulmet-i tebâyün-ü efkârı ve teşettüt-ü ârâyı safha-i nuranîsi ile ortadan kaldıran;

Ve umum ulema ve vaizleri ittihad ve saadet-i millete ve icraat-ı hükûmeti, meşruta-i meşruaya hâdim eden;

Ve adalet-i mahzâsı merhametli olduğundan anâsır-ı gayr-ı müslimeyi daha ziyade telif ve rapt eden;

Ve en cebîn ve âmi adamı en cesur ve en has adam gibi hiss-i hakikî-i terakki ile ve fedakârlık ve hubb-u vatanla mütehasis eden;

Ve hadim-i (yıkıcı) medeniyet olan sefahet ve israfattan ve havayic-i gayr-ı zaruriyeden bizi halâs eden;

Ve muhafaza-i âhiretle beraber imâr-ı dünya etmekle sa’ye neşat veren;

Ve hayat-ı medeniye olan ahlâk-ı hasene ve hissiyat-ı ulviyenin düsturlarını öğreten;

Ve her birinizi, ey mebuslar, elli bin kişinin takazasını, yani haklarını sizden dava etmelerini hakkınızda tebrie eden;

Ve sizi icma-ı ümmete küçük bir misal-i meşru gösteren;

Ve hüsn-ü niyete binaen âmâlinizi ibadet gibi ettiren;

Ve üç yüz milyon Müslüman’ın hayat-ı mâneviyesine suikast ve cinayet-ten sizi tahlis eden;

O! Kur’ân-ı mukaddesin düsturları ünvanıyla gösterseniz ve hükümlerinize me’haz edinseniz ve düsturlarını tatbik etseniz, acaba bu kadar fevaid ile beraber ne gibi bir şey kaybedeceksiniz?

Vesselâm, Yaşasın Kur’ân’ın Kanun-u Esasîleri!

Said Nursî

Divan-ı Harbi Örfî, s. 69-72

Meşrutiyetin hayatı hak, kalbi marifet, aklı kanundur

Meşrûtiyet “ve işlerde onlarla istişare et. (Âl-i İmran Sûresi: 159.); “Onların aralarındaki işleri istişare iledir. (Şûra Sûresi: 38.)” ayet-i kerîmelerinin tecellîsidir ve meşveret-i şer’iyedir. O vücud-u nûranînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi marifettir, lisanı muhabbettir, aklı kanundur, şahıs değildir.

Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvamın sebep-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvak ve hissiyât-ı âliyei uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyetin bahtını, Asya’nın taliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ü ebediye mazhar eder. Milletten bekasıyla ibka edecek; siz daha me’yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafa heva ve hevesin tehyîci ile çevrilmeye müstaid olan rey-i vahid-i istibdadı layetzelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılıç gibi olan efkâr-ı âmmeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz.

Herkesi bir padişah hükmüne getiriyor; siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esas-ı insaniyet olan cüz'-ü ihtiyarı temin eder, azad eder; siz de câmid olmaya razı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyade ehl-i İslâmı bir aşîret gibi birbirine rapteder; siz de o rabıtayı muhafaza ediniz. Zîra meşveret perdeyi attı; milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde İslâmiyet ışımlandı, ihtizaza geldi. Zîra milliyetimizin rûhu İslâmiyettir; hakiki ve nisbî ve izafiden mürekkeptir. Başka millete benzemiyoruz.

Beyanat ve Tenvirler, s. 47-48.

Hâkimiyet-i milliyeyi temin eden meşrûtiyet, beşer saadetinin bir sebebidir.

Hem de Meşrutiyet-i meşrûa denilen dünyada beşer saadetinin bir sebebi ve hâkimiyet-i milliyeyi temin ile makîna-i hayatın buharı olan hürriyetteki irade-i cüz'iyeyi, istibdat ve tahak-kümün belasından kurtaran meşveret-i şer'iyenin mayesile mayalandıran, meşrutiyet-i meşrûa (...)

Beyanat ve Tenvirler, s. 51.

Asya'nın ve âlem-i İslâmın istikbalde terakkîsinin birinci kapısı meşrûtiyet-i meşrûa ve Şeriat dairesindeki hürriyettir. Ve tali' ve taht ve baht-ı İslâmın anahtarı da meşrutiyetteki şûradır.

Beyanat ve Tenvirler, s. 53.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvela: Bir iki gün evvel hasbihalin bir parçası size gönderilmiş.-ta, siz onu esas tutup, lüzum olduğu zaman ya istida veya o Vekile ve mahkemeye vermek veya başka makamata o parça ile müracaat etmek ve kardeşlerimiz dahi o esas üzerine kendilerini münafıklara karşı müdafaa etmek için size gönderilmiş. Demek, şimdiye kadar bana garazla işkenceli sıkıntıları verdiren, en başta o imiş. Her ne ise. Siz, meşveretle ne lazımsa yaparsınız. Fakat ihtiyatla, telaşsız, velveleye vermemek lazım.

Emirdağ Lâhikası, s.125

Siz, meşveretle ne lâzımsa yaparsınız. Fakat ihtiyatla, telaşsız, velveleye vermemek tazım.

Emirdağ Lâhikası-I, s. 141.

Bundan sonra her meselemizde emir, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini temsil eden has şakirtlerin ve sizlerindir. Benim de şimdi bir reyim var.

Emirdağ Lâhikası-I, s. 219.

Mümkün olduğu kadar geçici rüzgarlara ehemmiyet vermeyiniz, bakmayınız. Zaten mabeyninizde samîmi tesanüd ve meşveret-i şer'iyeye, sizi öyle şeylerden muhafaza eder. İcinizdeki şahs-ı mânevînin fikrini, o meşveretle bildirir.

Kastamonu Lâhikası, s. 91.

Asya'nın ve âlem-i İslâmın istikbalde terakkîsinin birinci kapısı meşrûtiyet-i meşrûa ve Şeriat dairesindeki hürriyettir. Ve tali' ve taht ve baht-ı İslâmın anahtarı da meşrutiyetteki şûradır.

Hem âyat-ı
Kur'âniye
başlarında ve
âhirlerinde beşeri
aklına havale eder,
"Aklına bak"
der. "Fikrine,
kalbine müracaat
et, meşveret et,
onunla görüş
ki bu hakikati
bilesin" diyor.
Meselâ, bakınız, o
âyetlerin başında
ve âhirlerinde
diyor ki: "Neden
bakmıyorsunuz?
İbret
almıyorsunuz?
Bakınız ki,
hakikati
bilesiniz."
"Biliniz" ve "Bil"
hakikatine dikkat
et. "

Meşveret-i şer'îye ile reylerinizi teşettütten muhafaza ediniz. İhlas Risâlesi'nin düsturlarını her vakit göz önünüzde bulundurunuz. Yoksa, az bir ihtilaf bu vakitte Risâle-i Nur'a büyük bir zarar verebilir.

Kastamonu Lâhikası, s. 178.

Aziz, siddik kardeşlerim,

Birden ruhuma gelmiş bir endişeyi beyan ediyorum.

Ehl-i dalâlet, Risale-i Nur'un elmas kılıçlarına mukabele edemedikleri için, şakirtleri içinde, derd-i maişet cihetinden ve bahar mevsimi gâfletinden istifade ederek, meşrepler veya hissiyatları muhalefetinden zayıf damarları bulup, şakirtleri içindeki tesanüdü sarsmak istediklerini hissettim ve anladım. Sakın, çok dikkat ediniz, içinize bir mübâyet düşmesin. İnsan hatadan hâli olamaz; fakat tevbe kapısı açıktır.

Nefis ve şeytan, sizi, kardeşinize karşı itiraza ve haklı olarak tenkide sevk ettiği vakit, deyiniz ki: "Biz, değil böyle cüz'î hukukumuzu, belki hayatımızı ve haysiyetimizi ve dünyevî saadetimizi Risale-i Nur'un en kuvvetli rabitası olan tesanüde feda etmeye mükellefiz. O bize kazandırdığı netice itibarıyla dünyaya, enaniyete ait herşeyi feda etmek vazifemizdir" deyip nefsinizi susturunuz. Medâr-ı nizâ bir mesele varsa meşveret ediniz. Çok sıkı tutmayınız; herkes bir meşrepte olmaz. Müsamahayla birbirine bakmak şimdi elzemdir.

Umum kardeşlerimize birer birer selam ederiz.

Kastamonu Lâhikası, s. 181

Herkesin kalbinde derinden derine bir din-i hakkı aramak meyli çıkmış. Her ,eyden evvel, ölüm idamına karşı din-i haktaki bir hakikati arıyor ki kendini kurtarsın. Şimdiki hal-i âlem bu hakikate şehadet eder.

Kırk beş sene sonra, tamamıyla beşerin bu ihtiyac-ı şedidini, dinsizliğin zuhuruyla küre-i arzın kıt'aları ve devletleri birer insan gibi hissetmeye başlamışlar. Hem âyat-ı Kur'âniye başlarında ve âhirlerinde beşeri aklına havale eder, "Aklına bak" der. "Fikrine, kalbine müracaat et, meşveret et, onunla görüş ki bu hakikati bilesin" diyor.

Meselâ, bakınız, o âyetlerin başında ve âhirlerinde diyor ki: "Neden bakmıyorsunuz? İbret almıyorsunuz? Bakınız ki, hakikati bilesiniz." "Biliniz" ve "Bil" hakikatine dikkat et. "Acaba neden beşer bilemiyorlar, cehl-i mürekkebe düşüyorlar? Neden taakkul etmiyorlar, divaneliğe düşerler? Neden bakmıyorlar, hakkı görmeye kör olmuşlar? Neden insan sergüzeşt-i hayatında, hâdisat-ı âlemden tahattur ve tefekkür etmiyor ki, istikamet yolunu bulsun? Neden tefekkür ve tedebbür ve aklen muhakeme etmiyorlar, dalâlete düşüyorlar? Ey insanlar, ibret alınız! Geçmiş kurunlardan ibret alıp gelecek mânevî belâlardan kurtulmaya çalışınız" mânâsında gelen âyetlerin bu cümlelerine kıyasen, çok âyetlerde, beşeri, aklına, fikriyle meşverete havale ediyor.

Hutbe-i Şamiye, s. 32

ALTINCI KELİME: Müslümanların hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyedeki saadetlerinin anahtarı, meşveret-i şer'iyedir. âyet-i kerimesi, şûrâyı esas olarak emrediyor.

Evet, nasıl ki, nev-i beşerdeki telâhuk-u efkâr ünvanı altında asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbiriyle meşvereti, bütün beşeriyetin terakkiyatı ve fününun esası olduğu gibi, en büyük kıt'a olan Asya'nın en geri kalmasının bir sebebi, o şûrâ-yı hakikiyeyi yapmamasıdır. Asya kıt'asının ve istikbalinin keşşafı ve miftahı şûrâdır. Yani, nasıl fertler birbiriyle meşveret eder; taifeler, kıt'alar dahi o şûrâyı yapmaları lâzımdır ki, üç yüz, belki dört yüz milyon İslâmın ayaklarına konulmuş çeşit çeşit istibdatların kayıtlarını, zincirlerini açacak, dağıtacak, meşveret-i şer'iyeye ile şehamet ve şefkat-i imaniyeden tevellüd eden hürriyet-i şer'iyedir ki, o hürriyet-i şer'iyeye, âdâb-ı şer'iyeye ile süslenip garp medeniyet-i sefihanesindeki seyyiatı atmaktır. İmandan gelen hürriyet-i şer'iyeye iki esas emreder:

Yani, İman bunu iktiza ediyor ki, tahakküm ve istibdat ile başkasını tezellil etmemek ve zillile düşürmemek, ve zâlimlere tezellül etmemek... Allah'ın hakikî abd olan, başkalarına abd olamaz. Birbirinizi, Allah'tan başka kendinize Rab yapmayınız. Yani, Allah'ı tanımayan herşeye, herkese nispetine göre bir rububiyet tevehhüm eder, başına musallat eder. Evet, hürriyet-i şer'iyeye Cenab-ı Hakkın Rahman, Rahim tecellisiyle bir ihsanıdır ve imanın bir hassasıdır.

Yaşasın sıdk! Ölsün yeis! Muhabbet devam etsin! Şûrâ kuvvet bulsun! Bütün levem ve itâb ve nefret, hevâ hevâye tâbi olanlara olsun. Selâm ve selâmet, hüdâyâ tâbi olanlar üstüne olsun. Âmin.

Hutbe-i Şamiye, s. 66

Eğer denilse: Neden şûrâyâ bu kadar ehemmiyet veriyorsun? Ve beşerin, hususan Asya'nın, hususan İslâmiyetin hayatı ve terakkisi nasıl o şûrâ ile olabilir?

Elcevap: Nurun Yirmi Birinci Lem'a-i İhlâsında izah edildiği gibi, haklı şûrâ ihlâs ve tesanüdü netice verdiği için, üç elif, yüz on bir olduğu gibi, ihlâs ve tesanüd-ü hakiki ile, üç adam, yüz adam kadar millete fayda verebilir. Ve on adamın hakikî ihlâs ve tesanüd ve meşveretin sırrıyla, bin adam kadar iş gördüklerini, çok vukuat-ı tarihiye bize haber veriyor. Madem beşerin ihtiyacı hadsiz ve düşmanları nihayetsiz, ve kuvveti ve sermayesi pek cüz'î; hususan dinsizlikle canavarlaşmış, tahribatçı, muzır insanların çoğalmasıyla, elbette ve elbette, o hadsiz düşmanlara ve o nihayetsiz hâcetlere karşı, imandan gelen nokta-i istinad ve o nokta-i istimdad ile beraber hayat-ı şahsiye-i insaniyesi dayandığı gibi, hayat-ı içtimaiyesi de yine imanın hakaikinden gelen şûrâ-yı şer'î ile yaşayabilir, o düşmanları durdurur, o hâcetlerin teminine yol açar.

Hutbe-i Şamiye, s. 68

İkinci esas: Eski Said, bâzı dâhî siyasî insanlar ve hârika ediblerin hissettikleri gibi, çok dehşetli bir istibdâdı hissedip, ona karşı cephe almışlardı. O hiss-i kablelvukû tâbir ve tevile muhtaç iken, bilmeyerek resmî, zaif ve ismî

Yaşasın sıdk!
Ölsün yeis!
Muhabbet devam
etsin! ?ûrâ kuvvet
bulsun! Bütün
levem ve itâb ve
nefret, hevâ hevâye
tâbi olanlara
olsun. Selâm ve
selâmet, hüdâyâ
tâbi olanlar
üstüne olsun.
Âmin.

*Evet, meşrûtiyet
hâkimiyet-i
millettir; siz dahi
hâkim oldunuz.
Umum akvâmın
sebeb-i saadetidir;
siz de saadete
gideceksiniz.
Bütün eşvâk
ve hissiyât-ı
âliyyeyi uyandırır;
uyku bes, siz de
uyanınız. İnsanı
hayvanlıktan
kurtarır; siz de
tam insan olunuz.*

bir istibdat görüp, ona karşı hücum gösteriyorlardı. Halbuki, onlara dehşet veren, çok zaman sonra gelecek olan istibdatların zayıf bir gölgesini asıl zannederek öyle davranmışlar, öyle beyân etmişler. Maksat doğru, fakat hedef hatâ.

İşte Eski Said de, eski zamanda böyle acib bir istibdâdı hissetmiş; bâzı âsârında ona hücum ile beyânâtı var. O müthiş istibdâdât-ı acibeye karşı meşrûta-i meşrûayı bir vâsıta-i necât görüyordu. Ve hürriyet-i şer'îye, Kur'ân'ın ahkâmı dairesindeki meşveretle o müthiş musibeti def' eder diye düşünüp, öylece çalışmış.

Evet, zaman gösterdi ki, hürriyetperver nâmını alan bir devletin, o istikbâlde gelen istibdâdın bir nümûnesi olarak, üç yüz müstebit memurlarıyla, üç yüz milyon Hindistan'ı, üç yüz seneden beri, üç yüz adam gibi kolay bağlayıp deprenmeyecek derecede istibdat altına alarak, eşedd-i zulmü âzamî bir derecede, yani birisinin hatâsıyla binler adamı tecziye etmek olan kânun-u müstebidâneye inzibat ve adâlet nâmını vermiş; dünyayı aldatmış, ateşe vermiş.

Kastamonu Lahikası, s.50

Hasıl-ı kelâm: Müyûlât muhtelife olduklarından, taraftarlık hissi, herşeye parmak vurmakla ihtilâfatla ihtilâl çıkarıldığından, hakikat ise kaçıp gizlenirdi.

Hem de istibdad-ı hissiyatın seyyielerindendir ki: Mesalik ve mezahibi ikame edecek, galiben taassup veya tadel-i gayr veya safsata idi. Halbuki üçü de nazar-ı şeriatte mezmum ve uhuvvet-i İslâmiyeye ve nisbet-i hemcinsiyeye ve teâvün-ü fitriye münafidir. Hattâ o derece oluyor, bunlardan biri taassup ve safsatasını terk ederek nâsın icmâ ve tevatürünü tasdik ettiği gibi, birden mezhep ve mesleğini tebdil etmeye muztar kalıyor. Halbuki, taassup yerinde hak; ve safsata yerinde bürhan; ve tadel-i gayr yerinde tevfiik ve tatbik ve istişare ederse, dünya birleşse, hak olan mezhep ve mesleğini bir parça tebdil edemez. Nasıl ki, zaman-ı saâdette ve Selef-i Salihîn zamanlarında hükümfermâ hak ve bürhan ve akıl ve meşveret olduklarından, şükûk ve şübehatın hükümleri olmazdı.

Muhakemat, s. 32

İşte, meşrûtiyet âyet-i kerîmelerinin tecellisidir ve meşveret-i şer'îyedir. O vücud-u nûrânînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi mârifettir, lisânı muhabbettir, aklı kânundur, şahıs değildir.

Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvâmın sebeb-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvâk ve hissiyât-ı âliyyeyi uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyetin bahtını, Asya'nın tâliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ü ebedîye mazhar eder. Milletlin bekâsıyla ibkâ edecek; siz daha me'yus olmayınız.

Münazarat, s. 25

Zaman-ı meşrûtiyetin zenbereği, rûhu, kuvveti, hâkimi, ağası haktır, akıldır, mârifettir, kânundur, efkâr-ı âmmedir; kimin akılı keskin, kal-

bi parlak olursa, yalnız o yükselecektir. İlim yaşını aldıça tezâyüd, kuvvet ihtiyarlandıkça tenâkus ettiklerinden, kuvvete istinad eden kurûn-u vustâ hükümetleri inkırâza mahkûm olup, asr-ı hâzır hükümetleri ilme istinad ettiklerinden, Hızırvârî bir ömre mazhardırlar...

Münazarat, s. 33.

Meşrûtiyetin sırrı, kuvvet kanundadır, şahıs hiçtir. İstibdâdın esâsı, kuvvet şahısta olur, kânunu kendi keyfine tâbî edebilir, hak kuvvetin mağlûbu. Fakat bu iki ruh her zamanda birer şekle girer, birer libas giyer. Bu zamanın modası böyle giydiriyor. Zannolunmasın, istibdat galebe ettiği zaman tamamen hükmünü icrâ etmiş, meşrûtiyet mağlup olduğu vakit mahvolmuş. Kellâ! Kâinatta gâlib-i mutlak hayır olduğundan, pekçok envâ ve şubât-ı heyet-i içtimâiyede meşrûtiyet hükümfermâ olmuştur. Cidâl berdevam, harb ise seccâldir.

Münazarat, s. 38.

Suâl: "Şimdi fenalığı da görüyoruz, iyiliği de görüyoruz. Meşrûtiyetin âsârı hangisi, ötekisinin âsârı hangisidir?"

Cevap: Ne kadar iyilik var, meşrûtiyetin ziyâsındandır; ne kadar fenalık var, ya eski istibdâdın zulmetinden, yahut meşrûtiyet nâmıyla yeni bir istibdâdın zulmündendir. Geri kaldı; tâ tâziyeden sonra vedâ edip, pederini takip etsin. Fakat, emîn olunuz, ziyâ galebe çalacaktır.

Suâl: "Meşrûtiyeti pekçok i'zâm ediyorsun. Eskide rey-i vâhid idi, milletten suâl yok idi; şimdi meşverettir, milletten suâl edilir. Millet, 'Ne için?' der; ona, 'Ne istersin?' denilir, işte bu kadar. Daha nedir, o kadar ilâveyi takıyorsun?"

Cevap: Zâten şu nokta bütün cevaplarımı tazammun etmiş. Zîrâ meşrûtiyet hükümete düştüğü vakit, fıkır-i hürriyet meşrûtiyeti her vecihle uyandırır. Her nevide, her tâifede onun sanatına âit bir nevi meşrûtiyeti tevliid eder. Hattâ ulemâda, medâriste, talebede bir nevi meşrûtiyeti intâc eder. Evet, her tâifeye ona mahsus bir meşrûtiyet, bir teceddüt ilhâm olunuyor. İşte, şu arkasında şems-i saadeti telvih eden ve temâyül ve incizap ve imtizâca yüz tutan lemeât-ı meşverettir ki, bana meşrûtiyet hükümetini bu kadar sevdirmiştir.

Münazarat, s. 31

Suâl: "Meclis-i Mebusânda Hıristiyanlar, Yahudiler vardır; onların reylerinin şeriatta ne kıymeti vardır?"

Cevap: Evvelâ, meşverette hüküm ekserindir. Ekser ise, Müslümandır, altmıştan fazla ulemâdır. Mebus hürdür, hiçbir tesir altında olmamak gerektir. Demek, hâkim İslâmdır.

Sâniyen: Saati yapmakta veyahut makineyi işletmekte, sanatkâr bir Haço ve Berham'ın reyî müteberdir; Şeriat reddetmediği gibi, Meclis-i Mebusândaki mesâlih-i siyâsiye ve menâfi-i iktisâdiye dahi ekserî bu kâbilden olduğundan, reddetmemek lâzım gelir. Ammâ ahkâm ve hukuk

Meşrûtiyetin sırrı, kuvvet kanundadır, şahıs hiçtir. İstibdâdın esâsı, kuvvet şahısta olur, kânunu kendi keyfine tâbî edebilir, hak kuvvetin mağlûbu. Ne kadar iyilik var, meşrûtiyetin ziyâsındandır; ne kadar fenalık var, ya eski istibdâdın zulmetinden, yahut meşrûtiyet nâmıyla yeni bir istibdâdın zulmündendir.

Kur'an'ın üslûb-u
hakîmânesine
yemin ederim
ki: Nasârâyı
ve emsalini
havalandırarak
dalâlet derelerine
atan, yalnız aklı
azil ve bürhanı
tard ve ruhbanı
taklit etmektedir.

ise, zâten tebeddül etmez; tatbikat ve tercihâtı ki, meşverete ihtiyaç gösterir. Mebusların vazifesi, o ahkâm ve hukuku sû-i istimâl etmemek ve bâzı kadı ve müftülerin hilelerine meydan vermemek için bâzı kânunları yapmak, etrâfına sur etmektir. Aslın tebdiline gitmek olamaz; gidilse, intihardır.

Münazarat, s. 42

Kur'an'ın üslûb-u hakîmânesine yemin ederim ki: Nasârâyı ve emsalini havalandırarak dalâlet derelerine atan, yalnız aklı azil ve bürhanı tard ve ruhbanı taklit etmektir. Hem de İslâmiyeti daima tecellî ve inbisat-ı efkâr nisbetinde hakaiki inkişaf ettiren, yalnız İslâmiyetin hakikat üzerinde olan teessüs ve bürhanla takallüdü ve akılla meşvereti ve taht-ı hakikat üstünde bulunması ve ezelden ebede müteselsil olan hikmetin desâtirine mutabakat ve muhakâtıdır. Acaba görülmüyor: Âyâtın ekser fevatih ve havâtiminden nev-i beşeri vicdana havale ve aklın istişaresine hamlettiriyor. Diyor: أَفَلَا يَنْظُرُونَ -1- ve قَانظُرُوا -2- ve أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ -3- ve تَفَكَّرُوا -4- ve فَاعْتَبِرُوا يَا أُولَى الْأَلْبَابِ -10- ve مَا يَعْلَمُونَ -9- ve مَا يَعْقِلُونَ -8- ve مَا يَشْعُرُونَ -6- ve

Ben dahi derim: فَاعْتَبِرُوا يَا أُولَى الْأَلْبَابِ -11-

Hâtime

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولَى الْأَلْبَابِ Zahiriden ubûr ediniz. Hakikat sizi bekliyor. Fakat gördüğünüz vakit incitmeyiniz. Esah ve lâzım...

1 "Bakmazlar mı?" Gâşiye Sûresi, 88:17.

2 "Bakınız" Âl-i İmrân Sûresi, 3:137; Nahl Sûresi, 16:36; Neml Sûresi, 26:69; Ankebut Sûresi; 29:20; Rûm Sûresi, 30:42.

3 "Onlar hiç düşünmezler mi?" Nisâ Sûresi, 4:82; Muhammed Sûresi; 47:24.

4 "Hâlâ düşünmez misiniz?" En'âm Sûresi, 6:80; Secde Sûresi, 32:4.

5 "Düşünün." Sebe' Sûresi, 34:46.

6 "Farkında değiller." Bakara Sûresi, 2:9; Âl-i İmrân Sûresi, 3:69; En'âm Sûresi, 6:26, 123; Nahl Sûresi, 16:2.

7 "Aklını kullanıyorlar." Bakara Sûresi, 2:164; Ra'd Sûresi, 13:4; Nahl Sûresi, 16:12, 67; Hac Sûresi, 22:46; Furkân Sûresi, 25:44; Ankebût Sûresi, 29:35; Rum Sûresi, 30:24, 28; Câsiye Sûresi, 45:5.

8 "Aklını kullanıp anlamazlar." Bakara Sûresi, 2:170, 171; Mâide Sûresi, 5:87, 103; Enfâl Sûresi, 8:22; Yûnus Sûresi, 10:42, 100; Ankebût Sûresi, 29:63; Zümer Sûresi, 39:43.

9 "Biliyorlar." Bakara Sûresi, 2:75. (Kur'an'da 32 yerde geçmektedir.)

10 "Bundan ibret alın, ey basiret sahipleri!" Haşir Sûresi, 59:2.

11 Bundan ibret alın, ey akıl sahipleri!

Sual: "İstibdat nedir; meşrûtiyet nedir?"

Cevap: İstibdat tahakkümdür, muamele-i keyfiyedir, kuvvete istinad ile cebirdir, rey-i vahiddir, sû-i istimalata gayet müsait bir zemindir, zulmün temelidir, insaniyetin mahisidir. Sefalet derelerinin esfel-i safilinine insanı tekerlendiren ve alem-i İslâmiyet'i zillet ve sefaletle düşürttüren ve ağraz ve husûmeti uyandıran ve İslâmiyet'i zehirlendiren, hatta her şeye sirayet ile zehrini atan, o derece ihtilafatı beyne'l-İslâm îka edip, Mûtezile, Cebriye, Mürcie gibi dalâlet fırkalarını tevliid eden, istibdattır.

Evet, taklidin pederi ve istibdad-ı siyasînin veledi olan istibdad-ı ilmüdir ki, Cebriye, Rafîziye, Mûtezile gibi İslâmiyet'i müşevveş eden fırkaları tevliid etmiştir.

Sual: "İstibdat bu derece bir semm-i katil olduğunu bilmezdik. Lehü'l-hamd, parçalandı. Onu esasıyla tedavi edecek olan tiryak-ı meşrûtiyeti bize tarif et."

Cevap: Bazı memurların ef'ali, adem-i ülfetten dolayı size yanlış ders gösterdiği ve şiddetten neş'et eden müşevveşiyetle hal-i hazırda fehm ettiğiniz meşrûtiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükümetin hedef-i maksadı olan meşrûtiyet-i meşrûayı beyan edeceğim. İşte:

Meşrûtiyet 7 ve 8 ayet-i kerîmelerinin tecellîsidir ve meşveret-i şer'iyedir. O vücud-u nûranînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi marifettir, lisanı muhabbettir, akli kanundur, şahıs değildir.

Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvamın sebeb-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvak ve hissiyât-ı âliyei uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyet'in bahtını, Asya'nın taliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ü ebedîye mazhar eder. Millet in bekasıyla ibka edecek; siz daha me'yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafa heva ve hevesin tehyîci ile çevrilmeye müstaid olan rey-i vahid-i istibdadı layetezelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılıç gibi olan efkâr-ı âmmeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz.

Herkesi bir padişah hükümüne getiriyor; siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esas-ı insaniyet olan cüz'-i ihtiyarı temin eder, azad eder; siz de câmîd olmaya razı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyade ehl-i İslâm'ı bir aşîret gibi birbirine rapteder; siz de o rabıtayı muhafaza ediniz. Zîra meşveret perdeyi attı; milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde İslâmiyet ışımlandı, ihtizaza geldi. Zîra, milliyetimizin rûhu İslâmiyet'tir; hakîki ve nisbî ve izafiden mürekkeptir. Başka millete benzemiyoruz.

Sual: "İstibdadın çirkinliğine, meşrûtiyetin bu derece iyiliğine delilin nedir?"

Cevap: Siz avam olduğunuzdan hayalinizle tefekkür, gözünüzle taakkul ettiğinizden, temsil size bürhan-ı nazarîden daha ziyade muknûdir. İşte, ikisinin mahiyetlerini misalle tasvir edip göstereceğim.

Evet, taklidin pederi ve istibdad-ı siyasînin veledi olan istibdad-ı ilmüdir ki, Cebriye, Rafîziye, Mûtezile gibi İslâmiyet'i müşevveş eden fırkaları tevliid etmiştir.

Meşrutiyet-i
meşrûa denilen
dünyada beşer
saadetinin
bir sebebi ve
hâkimiyet-i
milliyeyi temin
ile makina-i
hayatın buharı
olan hürriyetteki
irade-i cüz'iyeyi,
istibdat ve
tahakkümün
belasından
kurtaran
meşveret-i
şer'iyenin
mayesile
mayalandıran,
Meşrutiyet-i
meşrûa sizi herkes
gibi imtihana
davet ediyor
ki, sinn-i rüşde
bülûğunuzu ve
vasîye adem-i
ihtiyacınızı
görmek istiyor.

İşte, biliniz: Hükümet hekim gibidir; millet hastadır. Farzediniz, ben şu çadırda oturmuş bir hekimim. Şu etraftaki her bir köyde, Allah etmesin, birer ayrı hastalık var. Ben o hastalıkları teşhis etmemişim, hem de tacizimi istemeyen müdahaneçilerden, yalancılardan başka kimseyi görmemişim. Şu halde, şu köylere, tanımadığım bir hastalığa, görmediğim bir hastaya gönderdiğim reçetesiz, mîzansız bir ilacı istimal eden, acaba şifa mı bulur veyahut ölür?

Evet, 9 sırrınca, şunun sâye-i muzlimânesinde mazhar oldunuz. İşte her köye böyle ilaç göndermek, hatta dâü'l-cû ile karın ağrısına müptela olan emsalinize hazım ilacı hükmünde olan iane toplamak, yahut eşkiyalık ve husûmet derdiyle mültehap bulunan o vücuda, iltihabı tezyid eden Hamidilik icra etmek ve ila ahir... acaba tedavi mi, yoksa tasmîm midir, melekü'l-mevte yardım etmek midir?

İşte mahiyet-i istibdadın timsali budur. Zîra, sabıkta, Padişah kendi yerinde mahpus gibi oturuyordu, biçare milletin halini anlamıyordu, yahut zaaf-ı kalb ve kuvvet-i vehim ile anlamak istemiyordu, yahut mütehevvisane ve mütekeyyifane ve mütekalkıl olan tabiatı, anlattırmaya müsait değildi. İşte hükümetteki istibdada, her şeydeki istibdadı kıyas ediniz. Hatta, taklidi tevlid eden ilmin istibdadı dahi böyledir.

Amma, bizzarûre hükümet-i İslamiye'nin hedef-i maksadı olan meşrûtiyet-i meşrûanın timsalini isterseniz, farzediniz ben bir hekimim. Şu çadır dahi eczahanedir; içindeyim. Umum köylerde veyahut evlerde çeşit çeşit hastalıkları teşhis etmiş, reçetesini yazmış bir müntehap adam, yanıma geliyor, reçetesini ibraz ediyor ki; "Daü'l-cehl ile baş ağrısı var" yazılıdır. Ben dahi, fen afyonunu iptida onların lisanlarının zarfında, sonra da lisan-ı resmiyeye ifrağ ederek veriyorum. Bir başkasının reçetesini gösteriyor ki; kalb hastalığı olan zaaf-ı diyanet var. Ben de, fûnûnu maarif-i İslamiye ile mezc ederek bir macun yapıyorum, müderrislerin ellerine veriyorum, gönderiyorum. Diğerinde daiü'l-husûmet ile ihtilal sıtması var. Ben de fikr-i milliyeti uyandırarak, ışıklandırarak, tiryak misal adalet ve muhabbeti o nur ile mezc ettirerek, sulfato-misal bir ilaç veriyorum. İşte böyle bir hekimdir ki, vatan hastahanesinde, biçare etfali helaktan halas eder. Hâ, hükümet-i meşrûtanın timsal-i nûranisi 10 sırrınca, her bir büyük adam, bu düsturu nazara almak gerektir.

Münâzarât, s. 22-27.

Hem de Meşrutiyet-i meşrûa denilen dünyada beşer saadetinin bir sebebi ve hâkimiyet-i milliyeyi temin ile makina-i hayatın buharı olan hürriyetteki irade-i cüz'iyeyi, istibdat ve tahakkümün belasından kurtaran meşveret-i şer'iyenin mayesile mayalandıran, Meşrutiyet-i meşrûa sizi herkes gibi imtihana davet ediyor ki, sinn-i rüşde bülûğunuzu ve vasîye adem-i ihtiyacınızı görmek istiyor. İmtihana hazırlanınız. Mevcudiyetinizi ittihatla gösteriniz ve hamiyet-i diniye-i millî ile fikir ve vicdan-ı şahsiyenizi milletin kalb ve akl-ı müştereki gibi gösteriniz. Yoksa, sıfır çekecek ve şehadetname-i hürriyeti elinize vermeyecektir.

Evet, mazinin sahralarında keşmekeşliğinize sebebiyet veren her bi-

rinizdeki meylü'l-ağalık ve fikr-i hodserane ve enaniyet, şimdi istikbalin saadet saray-ı medeniyetinde fikr-i icada ve teşebbüs-ü şahsiyeye ve fikr-i hürriyete inkılab edecektir, inşaallah.

Hatta diyebilirim ki: Ey Şark vilayetlerindeki vatandaşlarım! Başkalarının sukûti medreselerine nisbeten, sizin gürültülü olan medreseleriniz bir meclis-i meb'usan-ı ilmiyeyi gösteriyor.

Hem Şafî olduğunuzdan ve imam arkasında kıraat-ı Fatıha ile semavî ve ruhanî vızıltılarınız sizi mezheben ve medreseten ve fitraten 11 'nın başka bir ünvanı olan teşebbüs-ü şahsiyeye teşvik ediyor.

Divan-ı Harb-i Örfî, s. 59-60.

